

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Vypracovala: **Soňa Provazová**

obor: Pedagogika – sociální práce

forma: kombinovaná

Hygiena českého národa z multikulturního hlediska

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Helena Skarupská, Ph. D.

OLOMOUC 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a použila jen literaturu a prameny uvedené v poznámkách pod čarou.

V Prostějově dne 4. 4. 2011

Soňa Provazová

Poděkování

Tímto bych chtěla velmi poděkovat paní doktorce Heleně Skarupské, vedoucí mé bakalářské práce, za její trpělivost a cenné připomínky a rady, které přispěly k úspěšnému vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Obsah	4
Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 Základní pojmy	7
1.1 Vysvětlení základních pojmů	7
1.1.1 Význam slova hygiena	7
1.1.2 Hygiena v různých disciplínách	8
2 Historie hygieny	11
2.1 Původ slova hygiena	11
2.2 Historie hygieny od pravěku po starověk	12
2.3 Hygiena ve středověku po modernitu	14
3 Multikulturalismus	17
3.1 Význam pojmu multikultura	17
3.2 Vývoj multikultury na území České republiky	18
3.3 Etnické a národnostní menšiny na území ČR	18
3.3.1 Historie vybraných menšin v ČR	19
4 Kultura a její vliv na hygienu	23
4.1 Význam slova kultura	23
4.2 Kulturní vzorce menšinových národů v ČR	24
4.3 Hygiena Čechů pohledem turisty	29
PRAKTICKÁ ČÁST	30
5.1 Stanovení cíle výzkumu	30
5.2 Zvolená metoda výzkumu	31
5.3 Vyhodnocení dotazníku	31
5.3.1 Výsledky odpovědí	32
5.4 Závěrečné hodnocení a diskuze	38

Závěr.....	40
Seznam použité literatury a dalších pramenů	42
Seznam příloh.....	44

Úvod

Tématem této bakalářské práce je pojetí hygieny ve vztahu k menšinovým národům a etnikům žijícím, ať už trvale či krátkodobě, na území České republiky.

Toto téma jsem si zvolila v návaznosti na svou profesi, pracovnice informačního centra, kde jsem se denně setkávala s několika desítkami lidí, a zaujalo mě, jak někteří z nich dbají o svoji hygienu. Právě tato několikaletá zkušenost mě přivedla na otázku, jaký je náš pohled na hygienu, jak nás vnímají okolní lidé, popř. okolní národy, které nás navštěvují, a jak ovlivňuje základní hygienické návyky celého státu jeho národnostní složení, tedy vliv jednotlivých etnik a menšinových národů.

Na začátek bylo zapotřebí seznámit se nejdříve se skupinou etnik a národnostních menšin na našem území, počátky jejich příchodu k nám, jejich počtem, a také s jejich kulturními a hygienickými návyky.

Cílem mé bakalářské práce je, na základě zjištěných dat, ke kterým jsem dospěla pomocí vyplněných dotazníků, získat pohled o skutečném přístupu občanů naší země, resp. regionu Olomouckého kraje, k hygieně, jak je pro ně důležitá, zda ji vnímají i ve svém okolí a také, jestli je rozdíl v přístupu mezi muži a ženami a zda hraje roli i věková kategorie.

Jako vědeckou metodu jsem zvolila dotazník, který jsem rozdala mezi dvě stovky respondentů z řad svých kolegů, přátel, ale i rodiny. Tuto výzkumnou metodu jsem zvolila z důvodu intimní povahy otázek, protože jsem se obávala, že ne každý by byl ochoten o tomto otevřeně hovořit. Dotazník se mi zdál vhodnější než strukturovaný rozhovor, i když zde bychom mohli jít hlouběji do problému a nalézt tak kvalitativně vyšší a hodnotnější odpovědi.

Na závěr praktické části je vyhodnocení odpovědí a výsledek výzkumu, pomocí něhož jsem došla k závěru, jaký je skutečný stav bez ohledu na média a pohled turistů.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Každá z nich je dělena do kapitol, které mají další dvě podkapitoly. V teoretické části je popsána hygiena z pohledu historie i současnosti. Přehled etnických a menšinových skupin, jejich historie a kulturní rozdíly. A v samém závěru je pohled na jejich multikulturní vliv na celkový ráz republiky.

V praktické části jsou potom vypracované odpovědi dotazníku a na závěr je zhodnocení výsledků výzkumu ve vztahu k předem stanovenému cíli.

Celá bakalářská práce je ukončena vyhodnocením a diskuzí na dané téma.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Základní pojmy

V této kapitole si přiblížíme některé základní pojmy, které byly použity v této bakalářské práci.

1.1 Vysvětlení základních pojmů

Tato podkapitola se bude věnovat základnímu pojmu hygiena a jejímu významu ve spojení s dalšími disciplínami.

1.1.1 Význam slova hygiena

Slovo hygiena pochází z řečtiny: hygies, „zdravý“; Hygiea, bohyně zdraví, dcera Aeskulapova.¹

Pod významem slova hygiena si určitě každý z nás představí něco jiného. Pro někoho je hygiena způsob života vedoucí ke zdraví a jeho udržení. Pro jiného může znamenat symbol čistoty a její dodržování. Faktem ale zůstává, že se s ní setkáváme při každodenních činnostech, v domácnosti, v práci i kdekoli na veřejnosti. Činnosti spojené s hygienou ve většině případů považujeme za automatické, a aniž bychom si to mnohdy uvědomovali, je všude kolem nás. Hygiena není jen věcí člověka, ale týká se i zvířat.

Obor zabývající se zdravým způsobem života a zdravým životním prostředím z hlediska jedince i společnosti. Všímá si jak možností adaptace osob na existující životní prostředí, tak žádoucími změnami životního prostředí. Týká se i dodržování pravidel zdravého způsobu života. Zabývá se například čistotou, kvalitou vody, výživou, vlivem hluku, záření a prachu. Stanovuje příslušné normy, průběžně sleduje a hodnotí vývoj zdravotní situace a navrhuje nápravná opatření; (Jan Holčík).²

¹ <http://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html>, 17. 3. 2011

² <http://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html>, 17. 3. 2011

1.1.2 Hygiena v různých disciplínách

V dnešní době se tento výraz dává do spojitosti s mnoha dalšími obory a najdeme ho v mnoha disciplínách. Slovo hygiena můžeme přeložit také jako očista těla i duše a takto je na ni v některých spojeních pohlíženo. Hygiena nám pronikla do domácností, lékařství i do zaměstnání a setkáváme se s ní v mnoha případech. Osobní hygiena, intimní hygiena, dentální hygiena, hygiena rukou, sanitární hygiena, hygiena práce, hygiena hlasu či duševní hygiena. A určitě bychom našli ještě další.

Osobní hygiena je jednou z nejbližších a nejpoužívanějších spojení. Můžeme za ni považovat vše, co se týká naší osoby, našeho zevnějšku, to jak pečujeme o naše zdraví a čistotu. S tímto pojmem se setkáváme dnes a denně při konání běžných činností, jako je např. mytí rukou nebo čištění zubů.

S osobní hygienou tedy úzce souvisí **hygiena rukou**. Správná a účelná hygiena rukou patří k nejúčinnějším opatřením pro přerušení přenosu všudypřítomných mikroorganismů, které se šíří pouhým kontaktem lidských rukou s předměty ve veřejných prostorech nebo mezi sebou vzájemně.³

Právě „nemoc špinavých rukou“, jak se jí také někdy říká, je jednou z forem způsobu nakažení žloutenkou typu A. Proto jsou děti již od útlého mládí vedeny k tomu, aby si pravidelně umývaly ruce před jídlem, po použití toalety a vždy, když přijdou domů. V tomto směru již velmi dobře reagují společnosti vyrábějící kosmetické prostředky a na našem trhu je možno zakoupit mnoho druhů mýdel, od pevných po tekuté, s různými příměsemi a vůněmi. A pokud náhodou nemáme právě po ruce mýdlo či vodu i na tento problém již firmy reagovaly a vyvinuly gelový přípravek na ošetření a desinfekci rukou, který můžeme použít pokaždé, když potřebujeme mít čisté ruce.

Čištění zubů je předmětem **dentální hygieny** a zabývá se zejména prevencí kazu, prevencí a léčbou zánětu dásní a paradentózy.⁴ O své zuby se staráme všichni od prvního momentu, kdy se nám v puse objeví, a tato činnost opět patří mezi každodenní a samozřejmé.

„Intimní hygiena je součástí celotělové hygieny. Ale protože anatomicko-fyziologické podmínky oblasti zevního genitálu se od ostatních částí těla odlišují, vyžadují tyto partie

³ <http://www.zelenahvezda.cz/clanky-a-studie/odborne-clanky/dezinfekce-a-hygiena/hygiena-rukou>, 17. 3. 2011

⁴ <http://www.mojezubniordinace.cz/zubni-pece/dentalni-hygiena.asp>, 16. 3. 2011

*speciální péči.*⁵ Intimní hygiena je rozdílná u mužů a žen. U mužů je často podceňována a opomíjena.⁶

Pod pojmem **sanitární hygiena** si představuji čistotu našich kuchyní a koupelen. Setkáváme se s ní v domácnosti, v zaměstnání, při návštěvě obchodních center nebo restaurací a také v nemocnicích. Sanitární hygiena je vizitkou způsobu našeho života a přístupu k čistotě a zdraví.

Hygiena práce zkoumá podmínky v zaměstnání a jejich vliv na naše zdraví. Dozor a kontrolu nad dodržováním zákonných povinností provádí Krajské hygienické stanice. *„Základní činností oboru v rámci státního zdravotnického dozoru je kontrola plnění zákonných povinností v oblasti ochrany zdraví při práci, což jsou zejména požadavky na provedení pracovišť, včetně osvětlení, větrání, zajištění vyhovujících mikroklimatických podmínek na pracovišti, dodržování hygienických limitů pro fyzikální zátěž, naplnění ergonomických požadavků pro pracovní místo a pracoviště, dodržování zásad pro práce s biologickými činiteli, vybavení pracovišť sanitárními a pomocnými zařízeními, zásobování pracovišť vodou, ale i zajištění závodní preventivní péče.“*⁷

Hygienou hlasu se zabývá lékařský obor foniatrie. Je to způsob, jak používáme svůj hlas, jak zacházíme s dechovým ústrojím a v jakém prostředí trávíme nejvíce času. Důsledkem nesprávného a nehygienického používání hlasu může dojít k jeho porušení až ztrátě.⁸

Duševní hygiena neboli psychohygiena je lékařskou vědou o ochraně a péči o naše duševní zdraví. Učí nás odolávat vůči škodlivým okolním vlivům a posilovat naši duševní kondici a rovnováhu. Zahrnuje v sobě zásady životosprávy, jednání s lidmi, řešení konfliktů a předcházení jim.⁹

Hygiena je také název časopisu pro ochranu a podporu zdraví. Je zaměřen na významná témata z oblasti ochrany a podpory veřejného zdraví. Uveřejňuje poznatky o zdravotním stavu populace, analýzy jeho determinant a vývojových trendů, práce objasňující podstatu a projevy vztahů mezi faktory životního prostředí a lidským organizmem, hodnotící zdravotní rizika nebo přinášející zkušenosti z realizace opatření na ochranu zdraví.

⁵ HŘIVNOVÁ, M. *Stěžejní aspekty výchovy ke zdraví*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, ISBN 978-80-244-2503-0, str. 37-39

⁶ HŘIVNOVÁ, M. *Stěžejní aspekty výchovy ke zdraví*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, ISBN 978-80-244-2503-0, str. 37-39

⁷ <http://www.khscb.cz/view.php?cislocclanku=2008050015>, 2. 3. 2010

⁸ http://www.orel.cz/revu/Hlasova_hygiena.php, 17. 3. 2011

⁹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Du%C5%A1evn%C3%AD_hygiena, 17. 3. 2011

Časopis poprvé vyšel v roce 1956 pod titulem Československá hygiena a stal se nedílnou částí lékařské literatury obou států, propagátorem pokrokových směrů vývoje hygieny a vysoké úrovně vědecké a praktické práce hygienických oborů.¹⁰

Hygiena, jako jedna z determinant zdraví, je vyučována jako samostatný obor na lékařských fakultách. Skupina odborníků, jmenovaní ministerstvem zdravotnictví, zpracovala koncepci oboru hygiena. Návrh byl projednán a schválen Vědeckou radou MZ ČR dne 1. října 2001.

*Pod pojmem „hygiena“ jsou zahrnuty disciplíny: hygiena obecná, komunální a životní prostředí, hygiena výživy a předmětů běžného užívání, hygiena dětí a mladistvých, a hygiena práce, která v rámci pracovního lékařství zpracovává vlastní koncepci.*¹¹

DEFINICE, PŘEDMĚT, CÍL OBORU HYGIENA

*Hygiena je lékařským oborem, který se zabývá specifickou a nespecifickou primární prevencí včetně hodnocení zdravotních rizik. Specifická primární prevence se zaměřuje na konkrétní rizika či nemoci (ochrana zdraví). Nespecifická primární prevence zahrnuje celkové posilování a rozvíjení zdraví (podpora zdraví). Předmětem hygieny je ochrana a podpora zdraví jako souhrn činností a opatření k vytváření a ochraně zdravých životních podmínek, prevence výskytu a šíření infekčních a hromadně se vyskytujících nemocí a jiných významných poruch zdraví. **Cílem hygieny** je zlepšování životních podmínek jako předpokladu zlepšení zdravotního stavu populace a tím i kvality života.*¹²

Zajisté existuje řada dalších disciplín, jako např. vojenská hygiena, hygiena dopravy, radiační, sociální, hygiena venkova či hygiena tělesné výchovy. Pro účely této práce nám bude dostačující vysvětlení těchto pojmů.

Dodržování hygieny je bezesporu také jedním z procesů socializace. Jedná se o normu či pravidlo dané společností, ve které se pohybujeme, kde žijeme. Všechny normy a pravidla doprovázejí sankce. Nejinak tomu je i u hygieny. Zde je však velmi těžké stanovit hranici, kde jde již o její zanedbání nebo porušování. Hygiena ovlivňuje naše společenské a sociální zázemí a taktéž je jím ovlivňována. Domnívám se, že náš vzhled silně ovlivňuje lidi kolem nás, tak jak nás vnímají, a jak k nám přistupují. Zajisté velkou roli hraje i náš sociální status, naše finanční a materiální podmínky.

¹⁰ <http://www1.szu.cz/svi/hygiena/>, 17. 3. 2011

¹¹ <http://spolecnost-hygieny.cz/dokumenty/koncepce-C5.pdf>, 9. 1. 2011

¹² <http://spolecnost-hygieny.cz/dokumenty/koncepce-C5.pdf>, 9. 1. 2011

2 Historie hygieny

V této kapitole si přiblížíme historii hygieny a její vývoj od starověku po modernitu. Podíváme se, kde vlastně slovo hygiena vzniklo a jaký přístup k ní měli lidé v různých obdobích před dnešní civilizací.

2.1 Původ slova hygiena

S výrazem hygiena se setkáváme již v 7. století př. n. l. ve spojení s bohyní Hygieia, bohyní zdraví. Z tohoto původního významu se vyvinula moderní tělesná hygiena.¹³

Hygieia, bohyně zdraví, dcera boha Asklépie a Epione, byla součástí kultu v 7. st. př. n. l. Součástí jejich soch nebo obrazů je had, který omotává její tělo a je symbolem léčení.¹⁴

Jak je vidět, již v 7. st. př. n. l. si lidé uvědomovali a dávali do spojitosti tělesnou hygienu se zdravím. Už tehdy věděli, že dodržování základních hygienických pravidel, jako je např. mytí rukou, vede k udržení si dobrého zdraví.

„Hygiena je starší než lidská kultura“, píše ve svém článku V. A. Curtise z London School of Hygiene and Tropical Medicine. Soudí totiž, že hygiena není výhradně lidský sociální produkt, ani „bohátýrský pokrok“ dosažený vědci, aby osvětili ignoranty. Hygienu autorka chápe jako soubor chování živočichů včetně člověka, používaných k předcházení infekci. Tvrdí, že většina zvířat má schopnost do určité míry předcházet svým chováním infekci, což u člověka ještě posiluje emoční složka, ošklivost, kterou některé (rizikové) věci vyvolávají. V historii názorů na zdraví a nemoc se u lidí dá vystopovat vývoj jakéhosi tušení hygieny, vztahu nečistoty a nemoci. Očistné rituály, miasma, kontagium a jiné teorie o vzniku nemoci byly myšlenky, které se šířily společností a byly pro lidi atraktivní, protože je podporovaly empirické důkazy nebo autoritativní vyjádření odpovídající existujícím vírám,

¹³ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hygieia>, 3. 1. 2011

¹⁴ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hygieia>, 3. 1. 2011

*resp. pověřám. Autorka říká, že na rozdíl od mnoha historických a antropologických tvrzení soudí, že hygienické chování a odpor k některým věcem předcházeli kultuře a nedá se tedy plně vysvětlit jako její produkt.*¹⁵

Valerie Curtis ve svém díle „Špína, hnus a nemoci: přírodní historie hygieny“ popisuje hygienu hlavně ve spojení se zdravím. Definuje ji jako soubor chování, které jak u zvířat, tak u člověka vede k zabránění infekcí. Podle V. Curtis tady byla hygiena dříve než člověk a počátky hygienického chování člověka je těžké dokladovat. Jako první náznaky hygieny poukazuje na chování zvířat, které pak člověk přejímá. Hygienu vidí hlavně jako prostředek k předcházení nemocem a epidemiím a jejich zabránění. Také si klade otázky, zda je hygiena v našich genech či vychází z přírody.¹⁶

Podle mého názoru se jedná o soubor chování, který máme převzatý od zvířat, tedy z přírody a je nám procesem socializace zvnitřňován.

*I přes všeobecně sdílené přesvědčení o opaku provázejí základní hygienické návyky člověka již od raných stadií jeho vývoje v pravěku i starověku. Odedávna se hygienické chování zaměřovalo na dva hlavní cíle: odstranit z lidské blízkosti zdravotně závadné substance, hrozící jako nositelé nákazy všeho druhu, a udržet svou vlastní osobu alespoň v základní čistotě.*¹⁷

2.2 Historie hygieny od pravěku po starověk

Z pravěku se žádné doklady o celkové hygieně obyvatel nedochovaly. Je však jisté, že se lidé tehdy pravidelně myli, prali si oděvy a používali kosmetiku. Sami Egypťané byli až úzkostně čistotní. Neobyčejně čistotní byli i Řekové, i když v krášení ne tak jako Egypťané. Římané byli pravým opakem Řeků, jako pragmatičtí vojáci, nikoliv vzdělání učenci, hygienu chápali jako součást společenského řádu. Svoji hygienu nezanedbávali, ale více času věnovali krášení. Také dodržovali patřičný pořádek na veřejných místech, především však ve velkých městech. V římských provinciích úroveň hygieny dosahovala standardu.¹⁸

Staří Egypťané se myli pravidelně, často několikrát denně. Texty uvádějí, že se myli před jídlem i po něm, obvykle nejen ruce, ale i obličej. Mytí a celková čistota patřila neodmyslitelně i ke starořecké kultuře. Staří Řekové se ráno pravidelně myli, přes den se

¹⁵ KRÍŽ, J. *Hygiena je starší než lidská kultura*, In HYGIENA 2009, číslo 1, ročník 54

¹⁶ <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2542893/>, 20. 1. 2010

¹⁷ <http://is.muni.cz/do/1431/UAntrBio/el/antropos/slovník.html>, 17. 3. 2011

¹⁸ VONDRUŠKA, V. *Intimní hygiena: od antiky po baroko*, 1.vyd., Brno: MOBA 2007, ISBN 978-80-243-2672-6, str. 27-28

koupali, vzhled těla udržovali kosmetikou a také tělocvikem, jehož byli až fanatickými vyznavači. Čistota těla byla ve starořecké kultuře společenskou konvencí. Jedinou výjimkou ve starém Řecku, kdy se tolerovala špína na těle, bylo vyjádření smutku při úmrtí nejbližšího člena rodiny, ale také při oficiálních tryznách za padlé hrdiny v bitvách a při úmrtí ve válce. Bylo zvykem, že se pozůstalí několik dní nemyli, často si dokonce sypali popel na hlavu, aby zdůraznili zármutek.¹⁹

K očištění těla používali ve starověkém Řecku různé nádoby a také pečlivě vybavené lázně. Ruce, obličej i vlasy si Řekové myli ve větších kovových či kamenných mísách, umístěných na podstavcích či zdobených sloupcích, jimž se říkalo „luter“. Kromě průběžné očištění rukou, obličeje a nohou, kterou prováděli doma, využívali staří Řekové ve všech větších sídlech veřejné lázně. Koupel se vždy považovala za vítané osvěžení nejen po tělesném cvičení, ale i po učené disputaci.²⁰

Bezesporu k předním vyznavačům hygieny ve starověku patřili Egypťané. Pravidelné mytí, řadili k nejzákladnějšímu kroku k hygieně. Místo mýdla, které v té době ještě neznali, používali pastu vyrobenou z natronu, popela a sody. Lidé z nejvyšších tříd se koupali v kamenných neckách se zástěnou, ostatní využívali vodu z Nilu. Egypťané, jak muži, tak i ženy, se na všech místech holili. Většinou si holili i hlavy a jako ochranu před sluncem používali nákladné paruky. Vzhledem k časté konzumaci cibule a česneku, velmi dbali na ústní hygienu. K příjemnému dechu žvýkali kousky myrhy, kaidla, rákosových plodů a skořice.²¹

*Když se pravěký člověk chtěl umýt nebo si očistit oděv, mohl použít pouze vodu. Ve starověku se jako čisticí prostředek běžně používala lidská nebo zvířecí moč. První zmínky o takovém použití moči pocházejí z Orientu, odkud se tento způsob rozšířil na Západ. Staří Řekové prali prádlo pouze ve vodě, bez mýdla.*²²

Ve starověku se také začíná používat parfém, který se těší velké oblibě nejen u boháčů, ale voněli se dokonce i otroci. Už v 1. st. př. n. l. se líčení a parfémování stalo

¹⁹ VONDRUŠKA, V. *Intimní hygiena: od antiky po baroko*, 1.vyd., Brno: MOBA 2007, ISBN 978-80-243-2672-6, str. 30-31

²⁰ VONDRUŠKA, V. *Intimní hygiena: od antiky po baroko*, 1.vyd., Brno: MOBA 2007, ISBN 978-80-243-2672-6, str. 30-31

²¹ <http://antiquus.blog.cz/0709/hygiena>, 17. 3. 2011

²² <http://www.muji-multimarket.cz/infobox/jak-lide-prali-v-minulosti/> ze dne 3. 1. 2011

nezbytnou součástí každodenní péče o těla žen a mužů. Obliba parfémů ve starověkém Římě byla tak velká, že se objevila nařízení omezující spotřebu parfémů.²³

Podle těchto pramenů vidíme, že hygiena patřila již ve starověku k základním kulturním návykům. Byly zde sice znatelné rozdíly mezi přístupem Řeků a Egyptanů a také přístupu šlechty a měšťanstva, celkově však můžeme říci, že péče o očistu těla a osobní hygiena patřila k běžným činnostem každého občana. I přesto, že v tu dobu ještě neznali mýdlo či jiné čisticí prostředky, dokázali využít dostupných prostředků, aby své tělo i oblečení udržovali v čistotě. Nečistota nebyla vždy projevem chudoby či nezájmu o své tělo, ale vyjadřovala zármutek či smrt blízké osoby.

2.3 Hygiena ve středověku po modernitu

Středověk znamenal úpadek pro hygienu. Lidé většinou bojovali o holou existenci, a tak se na péči o vzhled nedbalo. O čistotu dbali výhradně panovníci, služebníci žádných velkých privilegií neměli. Nakonec se jí však vzdali i panovníci a za chvíli se podobali svému dvoru.²⁴

*Vyprávět o hygieně ve středověku je trochu fádní. Lidé chodili v nepraných šatech, odpadky odhazovali kolem sebe a jen občas se umyli. Lépe řečeno - myli si ruce a obličej.*²⁵

*Pouze ten, kdo byl chudý, hladový a špinavý, byl považován za pokorného, jehož spasí Bůh. Bohatství, rozmařilost (a tedy i čistota) byly podle křesťanských myslitelů hříchem a vedly k věčnému zatracení. Hříchem bylo ve středověku téměř vše, co souviselo s péčí o tělo a vzhled. Za rozmařilost se považovalo i časté koupání.*²⁶

Je tak trochu paradoxem, že mezi nejšpinavější vrstvy středověké společnosti patřili vládci a duchovní. Panovník a jeho rytíři byli především bojovníci a většinu času trávili v sedle. Lidé na venkově se myli celkem pravidelně, zvláště v teplých měsících roku. Dlouho nemyté tělo zapáchalo, ale vnímání pachů je věcí zvyku a zápach obklopoval lidi ve středověku neustále, proto je subjektivně neobtěžoval. Teprve v renesanci se začal problém

²³ VONDRUŠKA, V. *Intimní hygiena: od antiky po baroko*, 1.vyd., Brno: MOBA 2007, ISBN 978-80-243-2672-6

²⁴ VONDRUŠKA, V. *Intimní hygiena: od antiky po baroko*, 1.vyd., Brno: MOBA 2007, ISBN 978-80-243-2672-6

²⁵ VONDRUŠKA, V. *Intimní hygiena: od antiky po baroko*, 1.vyd., Brno: MOBA 2007, ISBN 978-80-243-2672-6, str. 34

²⁶ VONDRUŠKA, V. *Intimní hygiena: od antiky po baroko*, 1.vyd., Brno: MOBA 2007, ISBN 978-80-243-2672-6, str. 28-30

*nelibého zápachu řešit pravidelným mytím. Přesto ho mnozí lidé stále vnímali jako přirozený atribut lidského těla a dokonce ho považovali za příjemný.*²⁷

*Ve středověku ustoupil zájem o hygienu do pozadí a došlo k prudkému zhoršení zdravotního stavu populace. Šaty se praly jednou za několik měsíců. V době renesance došlo ke specializaci výroby mýdla. V městech vznikla řada prádelen, neboť bílé plátno bylo v té době nutností, ovšem ženy též praly doma, byť tato činnost byla fyzicky obrovsky náročná. Prádlo bylo třeba namočit, vyvařit a mlátit, pak znovu namočit, vyždímat a vysušit na suchém vzduchu. Valchy praní trochu usnadnily, nicméně stále to byl časově velmi náročný úkol. Zbytky mýdla se rozdávaly chudině, protože mýdlo bylo v té době pro většinu lidí stále cenově nedostupné.*²⁸

K obnově hygieny dochází až v 16. století, kdy se Evropou začaly šířit rozmanité protestantské náboženské směry. Přesto hygienu provázeno množstvím pověr a předsudků. S nástupem baroka se začíná měnit pohled na hygienu, ale zatím nedochází k radikální změně. Až s rozvojem blahobytu dochází ke změně životního stylu a koncem 18. století se prosazuje všeobecné pravidlo pravidelného mytí a zcela se mění názor na hygienu. *Být špinavý znamenalo automaticky být nedůvěryhodný či dokonce podezřelý.*²⁹

Zde je vidět velký rozdíl mezi šlechtou, měšťanstvem a chudými lidmi na venkově. Zatím co šlechta se oddávala válčení, lidé na venkově věnovali hygieně mnohem větší péči. Nelibost k čistotě a velký vliv církve je zde patrný.³⁰

Koupele v té době byla spíše než prostředkem k čistotě, zábavou. V té době se zřizovaly městské lázně, do kterých si zámožní lidé zvali své přátele, aby s nimi poklábosili, něco vypili a snědli. Pro církve to bylo místo hříchu a často proti nim zbrojila.³¹

*Ve skutečnosti zájem o koupele u feudálů a později u městského obyvatelstva stoupal. Lidé se koupali pro radost, potěšení a pro omlazení a postupem času se koupele staly běžnou součástí života a dokladem dobré životní úrovně měšťanů.*³²

²⁷ VONDRUŠKA, V. *Intimní hygiena: od antiky po baroko*, 1.vyd., Brno: MOBA 2007, ISBN 978-80-243-2672-6, str. 35-37

²⁸ <http://www.mujsmultimarket.cz/infobox/jak-lide-prali-v-minulosti/> ze dne 3. 1. 2011

²⁹ VONDRUŠKA, V. *Intimní hygiena: od antiky po baroko*, 1.vyd., Brno: MOBA 2007, ISBN 978-80-243-2672-6, str. 39-40

³⁰ VONDRUŠKA, V. *Intimní hygiena: od antiky po baroko*, 1.vyd., Brno: MOBA 2007, ISBN 978-80-243-2672-6

³¹ <http://www.rosenpharma.cz/historie-koupani.php>, 17. 3. 2011

³² <http://www.rosenpharma.cz/historie-koupani.php>, 17. 3. 2011

Jak vidíme, hygiena nebyla na koupání tím stěžejní, ale naopak zábava, hudba a jiné kratochvíle, které ji doprovázely, včetně spoře oděných žen, které si mnohdy dopřávaly koupel společně s bohatými pány.

Zde vidíme velké rozdíly přístupu k hygieně v průběhu několika tisíciletí. V určitém období byla hygiena a očista brána jako ukázka zámožnosti a vysokého postavení, jindy jako projev zbožnosti. V období středověku pak byla hygiena prostředkem k sexuálním hrátkám a styku vysoké šlechty s „kněžkami lásky“.

3 Multikulturalismus

V této kapitole se seznámíme s pojmem multikultura a s některými etnickými skupinami a menšinami, které se v současnosti vyskytují na území České republiky a historii jejich výskytu na našem území.

3.1 Význam pojmu multikultura

Multikulturalita (ve smyslu plurality kultur) jako pojem označující stav globálního světa, v němž dochází k unifikaci základních procesů komunikace životního stylu, ke komercializaci, technologizaci, optimalizaci a ekonomizaci všech společenských procesů. Pro globální svět je typické stýkání kultur a jejich koexistence, která nemusí vést k ovlivňování ani k obohacování, je to pouhá koexistence založená na toleranci jako strpění. Kulturní difference se stává spíše folklorem bez významu pro založení kulturní identity a často má komercializovanou podobu, etnická specifika se kupříkladu stávají inspirací módních trendů.³³

Jinými slovy je *multikultura myšlenkový a politický směr, který zastává stanovisko, že v jednom demokratickém státě mohou společně žít nejen jednotlivci, ale i skupiny s různou kulturou a zdůrazňuje prospěšnost kulturní rozmanitosti pro společnost a stát. Je živý v zemích, jejichž obyvatelé pocházejí z rozdílného kulturního prostředí a v některých z nich se uplatňuje i jako konkrétní politika státu. Cílem je politicky sjednotit všechny občany bez ohledu na jejich původ, rasu či přesvědčení, a to tak, že si pokud možno zachovají své kulturní odlišnosti.*³⁴

Dle mého názoru je zapotřebí si uvědomit, že kultura jiných národů nás ovlivňuje a vnímáme jisté rozdíly mezi nimi. Na území jednoho státu se povětšinou nesetkáme pouze s jednou kulturou a pomocí multikulturní výchovy je snaha o akceptaci a přiblížení se kultuře jiných národů, etnik či menšin. Troufám si říci, že jde o snahu harmonizovat vzájemné vztahy s ohledem na rozdíly a odlišnosti jednotlivých skupin. Někdy je ovšem soužití velmi problematické a nese sebou hodně neporozumění.

³³ PELCOVÁ, N. a kol. *Multikulturalismus a multikulturní výchova*, Praha: Univerzita Karlova Praha, 2009, ISBN 978-80-7290-392-4, str. 13

³⁴<http://cs.wikipedia.org/wiki/Multikulturalismus>

Obyvatelstvo České republiky tvoří několik etnik a národnostních menšin a tyto ovlivňují celkový ráz kultury. S vývojem a postupem času si možná mladší generace ani neuvědomují, že s etnickými menšinami se na našem území setkáváme již po dlouho řadu let.

3.2 Vývoj multikultury na území České republiky

Až do konce dvanáctého století, byla populace na území dnešní České republiky, téměř výhradně česky mluvící. Za dobu dalších dvou století došlo ke změně. Velký počet německých kolonistů se usadil v českých městech a venkovských oblastech, z nichž některé se následně staly zcela germanizované. Statistiky populace v roce 1851 ukazovaly poměr Čechů k Němcům jako 60 ku 38,5 procentům. Po druhé světové válce, se etnický vzhled Československa hluboce změnil. Většina židů nepřežila válku, po válce se osadníci českého původu vrátili z Rumunska, Jugoslávie a Volyně v Sovětském svazu. Do roku 1950 okolo 95 procent všech československých občanů německé národnosti bylo odsunuto. V letech 1918 až 1992 sdíleli Češi a Slováci společný stát, s výjimkou období druhé světové války. Do roku 1969 byl vztah mezi oběma skupinami asymetrický. Slovensko bylo považováno za agrární dodatek k vysoce průmyslovému českému národu a Češi zobrazovali chybějící dospělost a vytříbenost slovenské kultury. I když je český a slovenský jazyk velmi podobný a vzájemně srozumitelný, mnoho Čechů pohlíží na slovenštinu jako na karikaturu češtiny. Mírové rozdělení státu Čechů a Slováků do dvou nezávislých zemí dne 1. ledna 1993 bylo do značné míry důsledkem paternalistického postoje Čechů vůči Slovákům a přání Slováků prosazovat své etnické identity skrze politickou nezávislost.³⁵

3.3 Etnické a národnostní menšiny na území ČR

Pro lepší orientaci v dané problematice si na začátek vysvětlíme dva důležité pojmy, abychom lépe vnímali rozdíly mezi jednotlivými skupinami.

Etnikum - jedná se o společenství lidí, kteří mají společný rasový původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu. Souhrnně lze říci, že etnikum se vyznačuje svou vlastní etnicitou.³⁶

Národnostní menšina – společenství občanů České republiky žijící na území České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společenským etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní

³⁵ <http://www.everyculture.com/Cr-Ga/Czech-Republic.html>

³⁶ PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*, 3. vyd., Praha:Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-709-1, str. 51

*svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmu jejich společenství, které se historicky utvořilo.*³⁷

V současné době jsou na území ČR tyto národnostní menšiny: bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, rakouská, romská, rusínská, ruská, řecká, slovenská, ukrajinská. Mezi etnické skupiny pak řadíme Vietnamce a Číňany.³⁸

Pro ilustraci uvádím počet obyvatel, kteří se přihlásili k vybraným národnostním menšinám při sčítání obyvatel v roce 2001 a počet cizinců žijících na našem území k 31. 12. 2010 s trvalým pobytem či jiným povolením.

národnost	rok 2001	rok 2010
Polská	51 968 osob	18 242
Německá	39 106 osob	13 871
Romská	11 743 osob	
Maďarská	14 672 osob	713
Ukrajinská	22 112 osob	124 339
Ruská	12 369 osob	31 941
Bulharská	4 363 osob	6 927
Rumunská	1 238 osob	4 415
Řecká	3 219 osob	872
Vietnamská	17 462 osob	60 301
Chorvatská	1 585 osob	2 422 ³⁹

Zde vidíme velký rozdíl mezi počty obyvatel přihlášených k národnostní menšině a skutečným počtem osob, žijících na našem území.

3.3.1 Historie vybraných menšin v ČR

Vietnamci - v roce 1956 se začala intenzivně rozvíjet vědeckotechnická spolupráce, která mimo jiné zahrnovala přípravu vietnamských odborníků v Československu, především ve strojírenství a lehkém průmyslu. V témž roce přijelo v rámci mezinárodní pomoci válkou postiženému Vietnamu 100 šesti až třináctiletých dětí, některé z nich vystudovaly postupně všechny stupně našich škol. Počátkem 60. let začali přijíždět studenti a aspiranti na československé vysoké školy, zejména ekonomického a technického směru, ale i na FAMU

³⁷ PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*, 3. vyd., Praha:Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-709-1, str. 59

³⁸ PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*, 3. vyd., Praha:Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-709-1, str. 60

³⁹ Zdroj: Český statistický úřad

a FF UK (obor český jazyk a literatura). Po vypuknutí americké války byly přijaty do dětských domovů dvě skupiny vietnamských sirotků, většina z nich se nejspíš po ukončení války vrátila zpět do vlasti. V roce 2000 mělo povolení k pobytu na území České republiky 23 556 vietnamských občanů, okolo tisíce Vietnamců získalo do konce roku 2001 české občanství, 156 občanům vietnamské národnosti byl mezi lety 1990–2001 udělen azyl. Vietnamských podnikatelů evidovaly úřady v počtu 19 307. Přesný počet vietnamských občanů pohybujících se na našem území ale bohužel nelze přesně zjistit: velké množství Vietnamců je u nás ilegálně, někteří bydlí a pracují na různých místech, existují rovněž tzv. pendleři, přesouvající se za obchodem po celé republice.⁴⁰

Ukrajinci – patří k nejpočetnější skupině, většina z nich přichází do naší země hlavně z důvodu získání práce. Bohužel jen malá hrstka z nich je tu legálně a tím narušují naši ekonomiku. Někteří pobyt v naší zemi berou jen jako přestupnou stanici, jiní zde zakládají rodiny, ve snaze zde získat. Ukrajince můžeme potkávat v naší zemi již od počátku 90. let. Zpočátku jen několik tisíc, v současné době představuje ukrajinská komunita 25 % všech cizinců v ČR (50 000). Pracujících Ukrajinců bylo evidováno okolo 37 000 (z toho 16 000 s platným pracovním povolením a 21 000 se živnostenským oprávněním). Jejich největší počet byl zaznamenán v letech 1996–1997 v období stavebního boomu.⁴¹

Maďaři – patří mezi nejmladší menšiny. Významná vlna přílivu do českých zemí se uskutečnila po 2. světové válce v rámci tzv. výměny obyvatelstva (nedobrovolné přesídlení do českého pohraničí), ale také dobrovolnou migrací (většinou do větších měst, především za studiem a za prací). Příslušníci maďarské menšiny žijí rozptýleně po celém území České republiky.⁴²

Bulhaři se objevují v Čechách od poloviny 19. století, kdy přicházeli jako zahradníci nebo studenti. Pokud se jim dařilo, usazovali se natrvalo. Větší příliv Bulharů do Čech zaznamenáváme v třicátých letech minulého století, kdy prchali z Bulharska před fašisty. I později přicházeli k nám z Bulharska studenti a dělníci. Někteří zde zůstávali natrvalo, mnozí asimilovali.⁴³

První Bulhaři na naše území přichází v období mezi světovými válkami, kdy k nám přicházejí především muži za prací a usídlovali se ve větších městech jako Praha, Brno, Ostrava atd. Po vzniku samostatné ČSR přicházelo velké množství mladých lidí, kteří zde

⁴⁰ www.multikultura.cz, 18. 3. 2011

⁴¹ www.multikultura.cz, 18. 3. 2011

⁴² PELCOVÁ, N. a kol. *Multikulturalismus a multikulturní výchova*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009, ISBN 978 -80-7290-392-4, str. 137

⁴³ MARÁDOVÁ, E. a kol. *Rozvíjení multikulturního porozumění*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2006, ISBN 80-7290-274-1, str. 10

*hledali příležitost ke studiu. V období let 1946-1948 bylo do ČR pozváno několika tisíc pracovních sil na pomoc československému zemědělství. Tato pracovní síla se později přesunula do průmyslové výroby. Po roce 1990 se bulharští migranti usídlují ve velkých či středních městech především za účelem podnikání a využití zkušeností stávajících Bulharů.*⁴⁴

Sdružování Bulharů v Čechách má dlouholetou tradici. V roce 1862 založili bulharští a čeští studenti v Praze tajný spolek Pobratim s cílem podporovat bulharské národně osvobozené hnutí proti turecké nadvládě a sjednocení Slovanů. Po druhé světové válce vznikaly po celém území republiky bulharské kluby, sjednocené později v Bulharskou kulturně osvětovou organizaci v ČR.⁴⁵

Řekové - vznik této menšiny spadá do období po druhé světové válce. Po skončení řecké občanské války se v letech 1948-1949 usadilo na území tehdejší Československé republiky více než 12 000 emigrantů. Jednalo se převážně o občany levicového zaměření, ale např. i několik desítek válečných zajatců z řad královské armády. V první vlně v roce 1948 dorazilo přes 3000 dětí, na přelomu let 1948-1949 je následovali dospělí. Po nezbytné aklimatizaci v karanténních táborech (Lešany u Benešova, Mikulov, Svatobořice u Kyjova) následovalo usídlení emigrantů v příhraničních okresech severní Moravy a severozápadních Čech. Zpočátku izolovaná skupina se v polovině padesátých let adaptovala a postupně se Řekové rozmístili téměř po celé republice. Část z nich, zejména ti starší, se snažili vrátit do své vlasti, což se jim dařilo ve větší míře teprve až v osmdesátých letech (z důvodu vlády tamější vojenské junty v 60. letech). Dle výsledků sčítání lidu k 3. 3. 1991 se 3379 občanů ČR hlásilo k řecké národnosti. V roce 2008 bylo toto číslo přibližně 3500.⁴⁶

V této kapitole jsme se seznámili s některými, počtem výraznějšími, národnostními menšinami, které jsou na našem území a historií jejich existence zde. Záměrně jsem vybrala ty méně známé.

Jak z výše uvedených zdrojů vyplývá, naše republika nebyla jen státem dvou národů již po dlouhou dobu, nebereme – li v úvahu jen rozdělení na Čechy, Moravany, Slezany a Slováky. Náš národ byl po dlouhou dobu promíchán několika národnostními menšinami, které se navzájem ovlivňovaly a akulturovaly. Někteří sem přijeli za studiem, za prací, někteří

⁴⁴ <http://www.multikulturazlin.cz/l.php?id=5>, 23. 3. 2011

⁴⁵ PELCOVÁ, N. a kol. *Multikulturalismus a multikulturní výchova*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009, ISBN 978 -80-7290-392-4, str. 133

⁴⁶ http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98eck%C3%A1_men%C5%A1ina_v_%C4%8Cesku

z politických důvodů opustili své země, jiní zase utekli před válkou a jiní dne zůstali kvůli nalezené lásce. Všechny ale spojoval zájem o zvýšení své životní úrovně. Jak statistiky ukazují, národy které sem přišli v průběhu válek, tak jejich počet se v posledních letech snižuje. Naopak některé sem po otevření hranic a trhu práce přijíždějí ve velkém, mezi ně patří hlavně Ukrajinci a Vietnamci.

*Žít v cizí kultuře pomáhá. Provdat se či oženit se do cizí kultury je ještě lepším řešením. Být multikulturním dítětem s sebou přináší mnohočetné dovednosti, ale také mnohočetné problémy.*⁴⁷

Jak jsem již uvedla, je hygiena také procesem socializace a jednou z možností může být právě sňatek s osobou jiné národnostní menšiny, což se bezesporu na našem území v poslední době děje často. Je však otázkou, kdo potom přebírá čí návyky. Ať je skutečnost jakákoliv, měli bychom dbát běžných standardů hygieny s ohledem na udržení si dobrého zdraví.

⁴⁷ MORGENSTERNOVÁ, M., ŠULOVÁ, L. a kol. *Interkulturní psychologie, rozvoj interkulturní senzitivity*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN 978–80–246–1361–1

4 Kultura a její vliv na hygienu

Nelze opomenout, že velký vliv na hygienu a hygienické návyky má kultura a proto si v této kapitole přiblížíme kulturní vzorce některých zemí. Vysvětlíme si také kulturní zvyklosti a návyky, které ovlivňují přístup k hygieně.

4.1 Význam slova kultura

Pojem kultura je vztahován k projevům chování lidí – tedy kulturou určitého společenství se míní jeho zvyklosti, symboly, komunikační normy a jazykové rituály, sdílené hodnotové systémy, předávání zkušenosti, zachovávaná tabu.⁴⁸

*Podle R. F. Murphyho (1998, s. 32) je kultura celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím.*⁴⁹

Kultura tedy zahrnuje všechno to, s čím se člověk nerodí, ale co se musí naučit, aby se stal platným členem své společnosti, co sám většinou nevytváří, nýbrž přejímá od starších, co je spíše kolektivním a často anonymním, nastřádaným dílem mnoha generací, co se udržuje tím, že se o to lidé starají a pečují, co dané společenství spojuje a zároveň odlišuje od jiných. V tomto širokém významu je kultura nezbytnou podmínkou lidského života ve společnosti a nelze ji tedy pokládat za pouhou „nadstavbu“ hmotné „základny“.⁵⁰

S pojmem kultura se váže i pojem „kulturní vzorec“. *Kulturní vzorec je systém forem chování, hodnot a norem charakteristický pro danou společnost, který je obecně přejímán a napodobován, vstupuje do procesu socializace jedinců, reprodukuje se v kulturních výtvorech a stabilizuje se ve zvycích a obyčejích.*⁵¹

Jak zdroje uvádějí, je pohled na význam slova kultura mnohočetný a mnohovýznamový. Jedno je však jisté, že ji člověk nepřijímá od přírody, ale jeden od druhého a je tedy výtvozem lidské civilizace. Přenáší se s generace na generaci a přizpůsobuje se novým podmínkám, s ohledem na kulturu, na životní, finanční či materiální podmínky a tím také utváří životní styl. Každý z nás by si měl uvědomovat, v jaké kultuře žije, všimnout si jejich zvláštností a vzorů chování a tyto dodržovat a respektovat. Nejlepším způsobem je nám v prvních letech života nápodoba, sledování zvyklostí našich rodičů, prarodičů, později vrstevníků. Nedodržování či nerespektování kulturních zvyklostí sebou může nést sankce.

⁴⁸ PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*, 3. vyd., Praha:Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-709-1, str. 45

⁴⁹ PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*, 3. vyd., Praha:Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-709-1, str. 46

⁵⁰ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kultura>

⁵¹ Velký sociologický slovník, II, 1996, str. 1420-1421

Dodržováním kulturních vzorců a návyků si vytváříme jakýsi **životní styl**, systém významných činností a vztahů, životních projevů a zvyklostí typických, charakteristických pro určitý živý subjekt nebo i objekt. Jedná se o souhrn relativně ustálených každodenních praktik, způsobů realizace činností a způsobů chování.⁵²

*Podíváme – li se konkrétněji jak na způsob života, tak na životní styl, vidíme základní determinanty podmiňující zdraví jednotlivce, ale i celých skupin. Způsob života nám určuje hygienické návyky, styl stravování, vztah k pohybu apod. V různých společnostech se setkáváme s různou formou hygienických návyků tak, jak se postupně v jednotlivých společenských vyvinula. Pro naši společnost jsou typické hygienické návyky evropské, respektive střeoevropské kultury. Jejich vývoj můžeme sledovat v prostoru ale i čase.*⁵³

Mluvíme-li o životním stylu jako o souhrnu ustálených každodenních praktik a způsobu chování, tak do něj jistě musíme zahrnout i hygienu a hygienické návyky. Abychom tedy lépe pochopili rozdíly mezi jednotlivými přístupy, přiblížíme si kulturu národnostních menšin na našem území a podíváme se, jak ovlivnily celkový přístup a pohled na životní styl obyvatel.

4.2 Kulturní vzorce menšinových národů v ČR

Vietnamci – vztah k hygieně a zdraví je ovlivněn několika faktory – náboženstvím, nízkou životní úrovní a stravou. V druhé polovině 20. století byla situace ve Vietnamu po stránce zdraví a hygieny velmi špatná. Lékařská péče nedosahovala výrazných kvalit a lidé často umírali na malárii, tuberkulózu, ale také na střevní infekce. Výskyt epidemie bakteriální, virové a parazitární nemoci byla přičítána nehygienickému prostředí. Přesto, že se přístup k lékařské péči v polovině roku 1980 zlepšil, stále byl nedostatek finančních prostředků.⁵⁴

Jak z historických pramenů vyplývá, Vietnamští občané jsou na našem území již dlouho řad let. Někteří v průběhu let odešli zpět do své rodné země, ale většina z nich zde zůstala a naopak noví stále a v hojné míře přicházejí. Dalo by se tedy předpokládat, že již své chování přizpůsobili našim kulturním podmínkám a postupně se akulturovali. Velkým problémem jim v tom však byla jazyková bariéra a podmínky a omezení dána mezinárodní dohodou. Pravdou také zůstává, že občané vietnamské národnosti mají odlišnou kulturu

⁵² http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDivotn%C3%AD_styl

⁵³ Skarupská, H. *Kulturně-sociální determinanty zdraví*, Sborník In *Antropologicko-psychologické aspekty zdravého životního stylu v Olomouckém regionu*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2009 ISBN 978-80-244-2454-5, str. 116-118

⁵⁴ <http://countrystudies.us/vietnam/44.htm>

a také jsou jiného náboženského vyznání. Vietnamci jsou velmi nábožensky založeni, většinou mají v každém pokoji oltář, popř. prostor k uctění Buddha. Povětšinou komunikují výhradně jen se svými krajany, jsou klidní, slušní a velmi pracovití. S okolím se příliš nestýkají a jsou spíše uzavřeni. Základem jim však stále zůstává rodina. Většina z nich by ráda vydělala peníze a vrátila se zpět do své země. Je ale faktem, že mnozí zde již založili rodiny, jejich děti chodí do českých škol a tak se naše kultury pomalu, ale jistě začínají míchat. Otázkou zůstává, která ovlivňuje koho. Většina Vietnamců se přizpůsobila našim tradicím, jako je oslava narozenin, vánoc nebo příchod nového roku i přesto, že jejich tradice jsou odlišné. Ty však nikdy neopomíjejí. Dalo by se říci, že je rozdíl mezi generacemi, které zde založily rodiny, mají své děti a těmi, kteří zde zatím pouze pracují. Je totiž skutečností, že vietnamská mládež již přijímá české (evropské) kulturní vzorce, což jejich rodiče vnímají jako problém. Děti, které se narodily již v ČR, se o svou původní kulturu přestávají zajímat a odcizují se jí.⁵⁵

Zde se mi tedy nabízí otázka, zda Vietnamské etnikum, žijící na našem území nějakým způsobem ovlivňuje naši kultury, popř. naše hygienické návyky. Vezmeme – li v úvahu, že mladší generace přejímají naše vzorce chování a náš životní styl, tak se dá říci, že zde dochází k jejich akulturaci. Na druhou stranu jejich starší generace, v rámci své izolovanosti a jazykové bariéry, zase udržují své vlastní zvyklosti a nikterak tím nevstupují do naší kultury.

Co se týká jejich hygienických návyků, tak je zřejmé, že se nikterak neliší od těch našich, středoevropských. Zvláště pak, když využívají možností naší civilizované země, kde je jim dopřáván dostatek vody, dostatečná zdravotní péče a komunální hygiena.

Ukrajinci – pokud jsme u předchozích národností hovořili o problému s jazykem, tak Ukrajinci s tímto v zásadě nemají problém. To je možná také důvod, proč sem v takové míře přijíždějí hledat práci. Co se ovšem týká jejich hygienických návyků, tak v tomto bychom se od nich určitě učit neměli. Jejich péče o osobní hygienu je velmi malá, v mnoha místech Ukrajiny je vysoké riziko nákazy střevními nemocemi či dokonce žloutenkou typu A. Standardy péče o hygienu se mohou velmi lišit od kultury ke kultuře. Arabští muži na Ukrajině mají například téměř vždy úhledný, vytříbený vzhled. Ostatní kultury jsou známé pro jejich nižší hygienické standardy. Zatímco se zdá, že hygiena se celkově zlepšuje, rozpadající se zuby a špatné pachy nejsou vůbec neobvyklé. Kouření je extrémně převládající na veřejných místech. Dentální nit není dosud široce používána a zubní péče zaostává za

⁵⁵ Kolektiv autorů, *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*, Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., 2008, ISBN: 978-80-871 12-12-0

Západem. Mnoho starších lidí se koupe jenom jednou týdně. Nicméně, hygiena mezi profesionály je srovnatelná s vyspělými zeměmi. Přes poněkud nižší úroveň hygieny, jsou Ukrajinci diskrétnější o svých tělesných funkcích. Například říhání nebo prdění je na veřejnosti považováno za hanebné. Na druhou stranu plivání na chodník či trávu je zde běžné. Chování Ukrajinců se však liší a ne všichni jsou takto „nekulturní“. Jsou však stále místa, kde budete jen stěží hledat prkýnko na toaletě, toaletní papír, mýdlo či dokonce vodu. U Ukrajinců najdeme širokou škálu chování a postojů. Co jim ale nelze upřít je jejich pohostinnost. Na veřejnosti se chovají nenápadně a v přítomnosti jiných lidí mluví tiše. Co nikdy neuvidíme u ukrajinské mládeže, je volné povalování se na schodech či veřejném prostranství.⁵⁶

***Maďaři** - jsou houževnatí, temperamentní, hrdí a sebevědomí. Mají silné národní cítění a také neradi mluví jinak než maďarsky. Cení si vzdělání, avšak tituly příliš nepoužívají. Rodiny i známí se často a rádi navštěvují. Jsou temperamentní, živí a otevření, v osobních vztazích je pro ně důležitý blízký a srdečný kontakt.*⁵⁷

Maďaři patří stejně jako Češi k národu, který dodržuje evropské hygienické návyky. Podíváme-li se na životní styl Maďarů, žijících na území jejich státu, tak musíme konstatovat, že v 80. letech minulého století byla situace velmi vážná. Lékařská péče v Maďarsku byla na velmi špatné úrovni a země se potýkala s velkou mírou nezaměstnanosti, vysokou konzumací alkoholu a také drogovou závislostí.⁵⁸

Na druhou stranu musím konstatovat, že Maďarsko patří k zemím s velkým počtem termálních lázní, které po velmi dlouhou dobu patří k místům pro očistu i relaxaci. Otázkou však zůstává, zda není ve větší míře navštěvována cizinci z okolních států než samotnými Maďary. Podle mého názoru se však tato národnostní menšina na našem území chová stejně jako my Češi a dodržuje hygienické standardy dané naší zemí.

***Bulhaři** – jsou obecně přívětiví, komunikativní a pohostinní, i přesto, že většina obyvatelstva se pohybuje na hranici chudoby. Také jejich hygienické návyky jsou na nízké úrovni s častým výskytem střevních potíží. Ve většině domácností a restaurací jsou již k dispozici běžné toalety, ale na mnoha veřejných místech ještě najdeme „turecké“ (tedy namísto mísy jen šlapky a díra v zemi). Systém splachování ale často není příliš účinný, proto*

⁵⁶ http://www.tryukraine.com/society/cultural_differences.shtml

⁵⁷ <http://www.cedok.cz/destinace/madarsko.htm>

⁵⁸ <http://countrystudies.us/hungary/>, 2. 4. 2011

bývají vedle mísy odpadkové koše, do nichž se odhazuje použitý toaletní papír. Místní zvyklostí (často v privátech) je spojení záchodu a sprchy v jedné neoddělené místnosti.⁵⁹

Pro nás, kteří jsme zvyklí na splachovací záchod, je použití tureckého bezesporu velkým dobrodružstvím. Vyprazdňování je prováděno v dřepu, což je nejpřirozenější poloha pro vyprazdňování. Mnozí z nás si však neuvědomují, že se jedná o velmi hygienický způsob. Pokožka nepřijde do styku s povrchem záchodu, což je důležité hlavně v místě s teplejším podnebím a je sníženo riziko přenosu choroboplodných zárodků.⁶⁰

*Bulhaři milují svátky, ať už jde o rodinné události jako svatby, nebo třeba náboženské obřady v regionálních kláštorech. Dodnes se při nich nosí tradiční kroje a vypije se množství vína. I trávení volného času je obecně méně hektické než u nás: celé hodiny dokáží vysedávat v kavárně, povídat si, kouřit a prostě jen tak pozorovat život kolem sebe. Kouření je celonárodní zlovyk. Kývání hlavou shora dolů v Bulharsku vyjadřuje nesouhlas, vrtění hlavou zleva doprava naopak souhlas.*⁶¹

Řekové – Budeme-li vycházet z historie, tak Řeky můžeme považovat za samotné zakladatele čistoty a zdraví. Vždyť samotné jméno hygiena je odvozeno od jejich bohyně a první zmínky sahají již do 7. st. př. n. l.

Do České republiky přišli po druhé světové válce. Jejich životní situace se velmi zlepšila, jak po stránce zdravotní, pracovní, tak po stránce získání vzdělání. S postupem času se však situace obrátila a dnes můžeme říct, že situace pro Řeky, kteří se nevrátili zpět do své vlasti, je horší. Nic méně, většina z nich zde podniká a žije si na dobré životní úrovni. Jejich kultura se od té naší liší hlavně jídlem, pokud tedy nepočítáme jazyk a hudbu.⁶²

Po ekonomické krizi, která v loňském roce zasáhla i Řecko a vládly tam velké nepokoje, se dá předpokládat, že nárůst Řeků v Česku opět o něco stoupne.

Řekové velmi uctívají své tradice a velkou roli zde opět hraje náboženské vyznání, lidé jsou zde velmi pohostinní, žijí klidným životem. Jsou velkými vyznavači hudby, které se přenášejí z generace na generaci. Tanec měl vyjadřovat pocity každodenního života, pomáhat překonat deprese i nemoci. Tradice dodržují stejné jako u nás. Slaví Velikonoce, Vánoce, svátky i narozeniny.⁶³

⁵⁹ <http://bulharsko.proweb.cz/bulharsko/turi10.htm>

⁶⁰ http://cs.wikipedia.org/wiki/Tureck%C3%BD_z%C3%A1chod, 31. 3. 201

⁶¹ <http://www.cedok.cz/destinace/bulharsko.htm>

⁶² www.cizinci.cz

⁶³ <http://www.arovcr.cz/tradkult.htm>, 20. 3. 2011

Když se podíváme na Řeckou kulturu, tak zjistíme, že se od té naší velmi neliší. Pokud bychom brali v úvahu jejich hygienické návyky, tak musíme vycházet z toho, že v Řecku jsou jiné povětrnostní a klimatické podmínky. Pokud ovšem posuzujeme hygienu zde žijících obyvatel, nevidím důvod, proč by se měla jakkoliv lišit od těch našich.

Češi patří do středoevropské civilizace a řídí se těmito základními **hygienickými návyky**:

- mytí rukou před, i po jídle,
- sprchování, koupání,
- mytí vlasů,
- mytí rukou po použití toalety,
- splachování toalety,
- používání toaletního papíru,
- pravidelné čištění zubů ráno a po každém jídle,
- neolizovat špinavé a cizí předměty,
- zakrývat si ústa, když kýcháme,
- péče o nehty,
- čisté oblečení,
- mytí nádobí,
- pravidelný úklid domácnosti,
- správná likvidace odpadků,
- vyzouvání bot v místnosti,
- dostatek pohybu.⁶⁴

V této kapitole jsme si přiblížili kulturní zvyklosti a styl života vybraných menšin žijících na našem území. Záměrně jsem vybrala jen některé a to z důvodu toho, že se domnívám, že většina z nás, hlavně mladší generace, si jejich přítomnost na našem území ani neuvědomuje. Také jsem tento vzorek vybrala záměrně, z hlediska rozdílnosti nejen řeči, ale hlavně náboženství, které jednotlivé národnosti, včetně té naší, od sebe odlišují. Jak již víme, právě náboženství bylo po dlouho dobu velkým nástrojem a kazatelem morálky a také péče o čistotu a zdraví.

⁶⁴ <http://www.livestrong.com/hygiene-activities/>

Zajisté nedílnou a velmi početnou skupinou, která ovlivňuje celkový ráz naší země, jsou Romové. O těch však bylo již napsáno mnohé a proto se jimi v této práci nebudu zabývat. Bezpochyby tato menšina ovlivňuje celkový pohled na hygienu Čechů, ale já bych tady nerada spekulovala o tom, jak jsou Romové čistotní či nikoliv. Chtěla bych naopak poukázat na fakt, že i přesto, že se naše republika skládá s několika národnostních menšin, tak pohled na ni je jednotný a hygiena národa je zde posuzována jako celek, bez ohledu na to, s jakého poměru obyvatel se skládá.

Přítomnost národnostních a etnických menšin na našem území nemůžeme opomíjet. Ať už se jedná o obyvatele, kteří k nám přišli již před více než padesáti lety nebo o ty, kteří k nám přišli až koncem minulého století, jsou součástí naší kultury a měli bychom se vzájemně ctít a respektovat. Ať už je pohled na hygienu jakýkoliv, měli bychom všichni dodržovat běžné hygienické standardy dostačující pro udržení si zdraví a zdravého životního stylu.

4.3 Hygiena Čechů pohledem turisty

V poslední době se na nás z časopisů a médií hrnou zprávy, že hygiena Čechů není na dostatečné úrovni. Jak různé výzkumy ukazují, ve spotřebě prostředků osobní hygieny zaostáváme za okolními státy, a také péče o náš zevnějšek prý není valná. Mnoho cizinců má z nás pocit, že o sebe nedbáme a z dovolené v České republice si odvázejí kromě fotografií památek a i vzpomínky na naše upocená těla. Když před šesti lety navštívil naši zemi americký novinář Scott Cohen, napsal v Lidových novinách, že „Češi smrdí“. Tehdy to byl velký skandál a nikdo se neodvážil si to přiznat. *„Skoro to vypadá, jako by nedbalost byla vlastností, o jejíž dosažení Češi vědomě usilují. Neučesané, nemyté vlasy a bradky, špinavé oblečení bez jakéhokoli smyslu pro eleganci a vyboulená břicha. Překvapuje mě, že Češky, které tak dbají na krásu, to u svých mužů tolerují.“*⁶⁵

Jak z tohoto úryvku vyznívá, Češi k velkým propagátorům hygieny nepatří. Cizinci v tomto směru námi opovrhují a nabádají nás k větší péči o naši čistotu. Nechci v této práci hodnotit, zda mají pravdu či ne, ale chtěla bych dojít k závěru, jak se na to díváme my sami a jaký je náš vztah k osobní hygieně. V tuto chvíli opomenou nějaké multikulturní odlišnosti a budu brát Českou republiku jako celek, bez ohledu na to, jaký vliv, která z výše uvedených menšin na celkový ráz hygieny má.

⁶⁵ <http://www.vitalia.cz/clanky/musi-cesi-tak-smrdet-cichnete-si-k-sobe-prosim/>, 9.3.2011

PRAKTICKÁ ČÁST

Jako pracovnice ve veřejné správě jsem se denně setkávala s desítkami až stovkami lidí. Během roku to bylo až 45 tisíc občanů. Já osobně patřím k velmi vnímavým a citlivým lidem a na osobní hygienu zvláště. Po určité době jsem si začala více všímat lidí, kteří na naše oddělení chodili. Překvapilo mě, jak velké procento z nich působí neupraveně, kolik z nich nepoužívá deodoranty a někteří dokonce byli i viditelně špinaví. Věřte, že někdy bylo velmi nepříjemné setrávat dále po jejich odchodu v kanceláři. Tehdy se v mé hlavě zrodila myšlenka, že bych na toto téma chtěla napsat svou bakalářskou práci.

V této praktické části bych se chtěla zaměřit na vnímání hygieny lidí v mém okolí, její dodržování a také vliv médií a pravdivost výzkumů, které ukazují, že je nutné o sebe více pečovat. K hygieně budu přistupovat jako k čistotě a zároveň jako k cestě ke zdraví.

Je také nutno si uvědomit, že média, která nás obklopují, ne vždy dbají o naši hygienu, ale hlavně dbají o zvýšení spotřeby čistících a kosmetických prostředků.

Tak jako ke všemu i k hygieně musíme přistupovat s rozumem, protože v opačném případě může vést ke snížení obranyschopnosti organismu a vypěstování si alergií a špatné imunity. Jak jedno staré přísloví praví „Čistota půl zdraví, ale špína celé.“ Je proto zapotřebí i zde postupovat uvážlivě a nedbat jen na rady médií či pohledy kritiků, ale hlavně dát na vlastní pocity a rozum.

5.1 Stanovení cíle výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjištění základních hygienických návyků a jejich dodržování. Zajímaly mě odpovědi na tyto otázky:

1. Jaká je běžná frekvence koupání?
2. Jak často lidé perou své prádlo?
3. Zda používají pravidelně kosmetické přípravky?
4. Jak vnímají hygienu ve svém okolí?
5. Zda je rozdíl v přístupu mezi mužem a ženou?
6. Jestli má věk vliv na péči o svoje tělo?

Zároveň bych ráda vyvrátila tvrzení některých cizinců, že naše hygiena je na špatné úrovni.

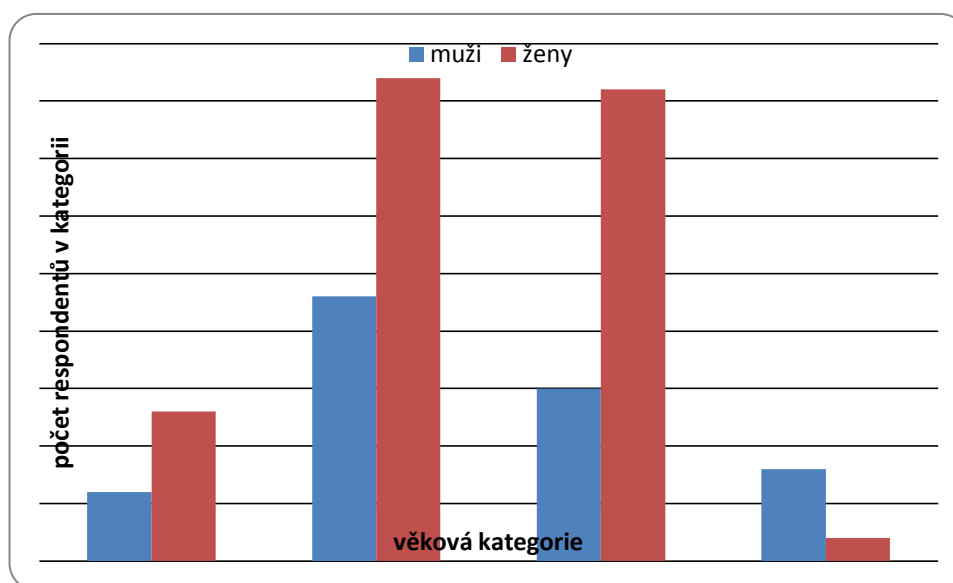
5.2 Zvolená metoda výzkumu

Abych získala co nejvíce poznatků a názorů, zvolila jsem kvantitativní metodu – dotazník. Vzhledem k velmi citlivému a osobnímu tématu jsem se obávala, že ne každý by byl schopen a ochoten o této problematice otevřeně a pravdivě hovořit. Pro tento účel jsem si sestavila dotazník, viz. příloha č. 2 a oslovila jsem okolo 200 respondentů. Výběr respondentů byl zcela nahodilý. Oslovovala jsem jak muže, tak i ženy ze svého blízkého okolí, což je – rodina, přátelé a jejich přátelé, lidé v zaměstnání a ve škole. Dalo by se říci, že se jedná o vzorek z prostředí Olomouckého kraje. Při výběru respondentů jsem nebrala v úvahu jejich dosažené vzdělání, sociální postavení, finanční ani materiální zajištění. Dotazník byl anonymní a každý mohl doplnit svůj případný komentář.

5.3 Vyhodnocení dotazníku

Z dvou set oslovených se mi vrátilo 150 vyplněných dotazníků. Poměr mužů a žen byl nevyvážený. Na druhou stranu se mi podařilo mít zastoupení všech věkových kategorií v obou skupinách.

Graf č. 1 – Přehled počtu respondentů

Jak graf č. 1 ukazuje, nejvíce respondentů bylo ve skupině žen ve věku 30-45 /42/, těsně za nimi, jen o jednu méně bylo žen ve věkové kategorii 45-60 /41/. Mužů bylo nejvíce ve věkové kategorii 30 – 45 /23/ a dále pak ve věku 45 – 60 /15/. Z celkového počtu byla nejvíce zastoupena věková kategorie 30 – 45 let, a to 65 - ti respondenty. Nejméně osob bylo v kategorii žen ve věku starších 60 – ti let, a to pouhé 2.

5.3.1 Výsledky odpovědí

V této části si ukážeme výsledky jednotlivých odpovědí v dotazníku.

Otázka č. 3 – Jak často se koupete/sprchujete?

Odpověď A/ 1x – 2x denně	98 odpovědí
Odpověď B/ 1x za dva dny	52 odpovědí
Odpověď C/ 1x za týden	žádná odpověď

Někteří respondenti do poznámky uváděli, že jejich frekvence koupání se odvíjí od ročního období. V letních měsících je koupání častější než v zimních.

Otázka č. 4 – Používáte prostředky osobní hygieny?

Odpověď A/ Ano, vždy po koupeli	106 odpovědí
Odpověď B/ Ano, ale jen příležitostně	40 odpovědí
Odpověď C/ Ne, žádné nepoužívám	4 odpovědi

Zde někteří do poznámky uváděli, že používají deodoranty i v průběhu dne, nejen po koupeli.

Otázka č. 5 – Kde se domníváte, že je nejvíce nečistoty?

Odpověď A/ Na veřejných toaletách	30 odpovědí
Odpověď B/ Na tlačítku výtahu	10 odpovědí
Odpověď C/ Na vozíku v supermarketu	27 odpovědí
Odpověď D/ - Na bankovkách	96 odpovědí

Tuto otázku jsem do dotazníku dala víceméně ze zajímavosti. Nebudeme zkoumat, zda mají pravdu či nikoliv, ale jde pouze o jejich názor, který mě zajímal. Typy odpovědí jsem zde zvolila prvomyšlenkově a neměly žádný konkrétní význam. U této odpovědi někteří uvedli více odpovědí, proto celkový počet neodpovídá počtu respondentů.

Otázka č. 6 – Umýváte si ruce po příchodu domů?

Odpověď A/ Ano, pokaždé	115 odpovědí
Odpověď B/ Ano, ale jen když jsem před tím chytal/a na něco špinavého	34 odpovědí
Odpověď C/ Ne, považuji to za zbytečné	1 odpověď

Po vyhodnocení tohoto dotazníku jsem objevila článek, který se zabýval místy s největším výskytem nečistoty, respektive místy, která jsou největšími prohřešky hygieny. Ani jedna z mnou zvolených možností tam nebyla. Na prvním místě jsou zde vysoušeče rukou, které v sobě zadržují velké množství bakterií a mohou je šířit až do vzdálenosti dvou metrů. Na dalším místě se umístilo tuhé toaletní mýdlo, které ve svých pórech a loužičkách pod nimi skrývá velké množství bakterií. Na dalších místech se pak umístila klika u dveří, kabelka, pokládáme-li ji na stůl či zem a v neposlední řadě je také řeč o houbičkách na mytí nádobí.⁶⁶

Otázka č. 7 – Je pro Vás důležitá hygiena ve vašem okolí?

Odpověď A/ Ano, je pro mne velmi důležitá –	111 odpovědí
Odpověď B/ Ano, ale nepřikládám jí velký význam	37 odpovědí
Odpověď C/ Ne, osob ve svém okolí si nevšímám	2 odpovědi

Otázka č. 8 – Kolikrát si oblečete své svrchní oblečení, než jej vyperete?

Odpověď A/ 1x – 2x	90 odpovědí
Odpověď B/ 2x - 5x	48 odpovědí
Odpověď C/ Do té doby, až se mi zdá špinavé	12 odpovědí.

Zde hodně respondentů uvádělo, že záleží na charakteru svršku, na prostředí, kde se pohybují a také na ročním období.

Otázka č. 9 – Když si koupíte novou věc na oblečení, vyperete ji před tím, než si ji oblečete?

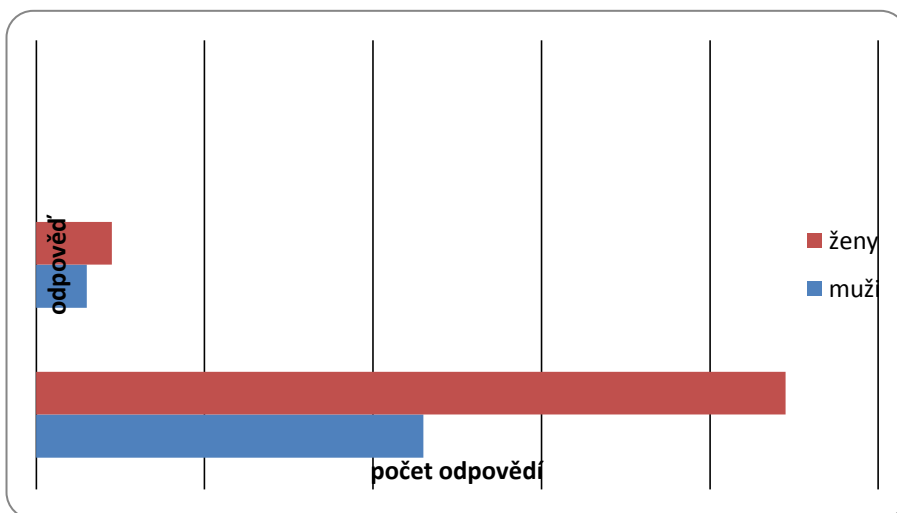
Odpověď A/ Ano, nové věci vždy peru	91 odpovědí
Odpověď B/ Ano, ale jen věci, které nosím přímo na tělo	49 odpovědí
Odpověď C/ Ne, novou věc peru až po jejím použití	10 odpovědí

⁶⁶ http://ona.idnes.cz/nejvetsi-prohresky-proti-hygiene-kabelka-na-stole-i-susic-rukou-p8q-/zdravi.aspx?c=A110225_122143_zdravi_pet

5.3.2 Další získané údaje z dotazníku

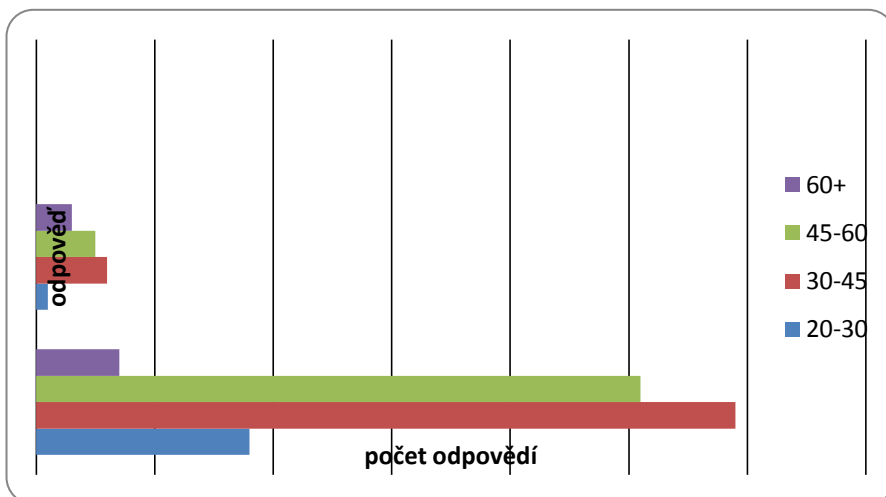
Pomocí výsledků a počtu zvolených odpovědí na dané otázky jsem dále do hloubky zkoumala rozdíly mezi přístupy mužů a žen a případný vliv věku na pohled k hygieně. Pomocí grafů si přiblížíme některá zjištěná fakta.

Graf č. 2 - Rozdíly mezi muži a ženami ve frekvenci koupání

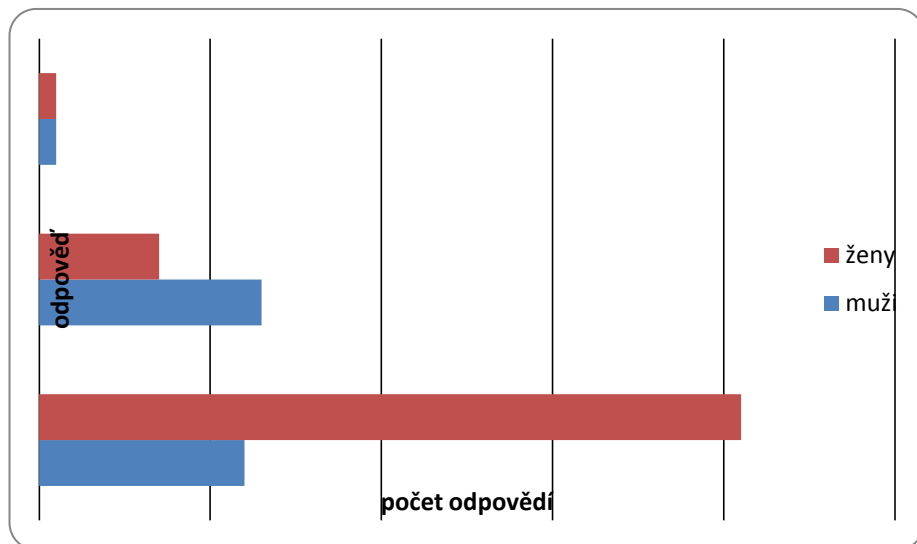
Jak graf č. 2 ukazuje, většina oslovených respondentů se koupe 1x až 2x denně. Vezmeme – li však v úvahu poměr mezi muži a ženami, tak dojdeme k závěru, že z celkového počtu se denně koupe 88% mužů, zatím co ženy se denně koupu v necelých 91%. Z těchto odpovědí se tedy dá vyvodit závěr, že ženy se koupu častěji než muži.

Graf č. 3 - Vliv věku na frekvenci koupání

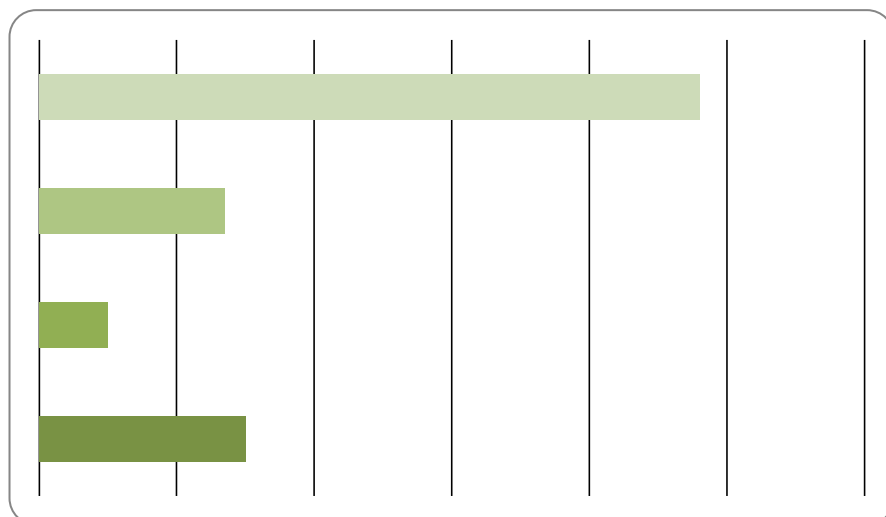
Z uvedeného grafu vidíme, že s nárůstem věku se snižuje frekvence koupání. Pokud bychom šli více do hloubky, tak bychom ještě zjistili, že výraznější je tento fakt u žen, které s přibývajícím věkem snižují frekvenci koupání či sprchování.

Graf č. 4 – Používání deodorantů

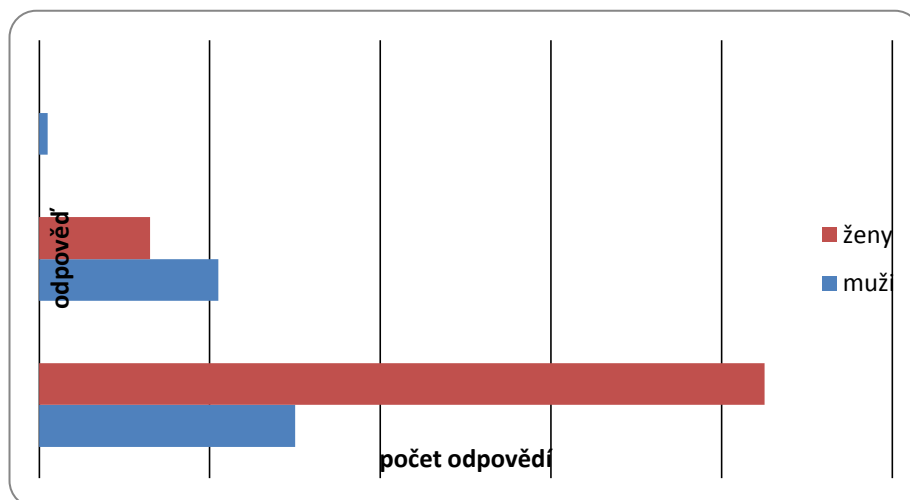
Na tomto grafu jednoznačně vidíme rozdíl mezi muži a ženami v používání prostředků osobní hygieny. Z celkového počtu oslovených žen používá necelých 84% deodoranty vždy, některé dokonce uváděli častěji než jednou denně. Zatím co muži používají deodoranty denně jen v 46% a celá polovina oslovených mužů je používá jen příležitostně. Také věk hrát v tomto případě větší roli u mužů, kteří s přibývajícím věkem snižují spotřebu deodorantů.

Graf č. 5 – Největší výskyt nečistoty

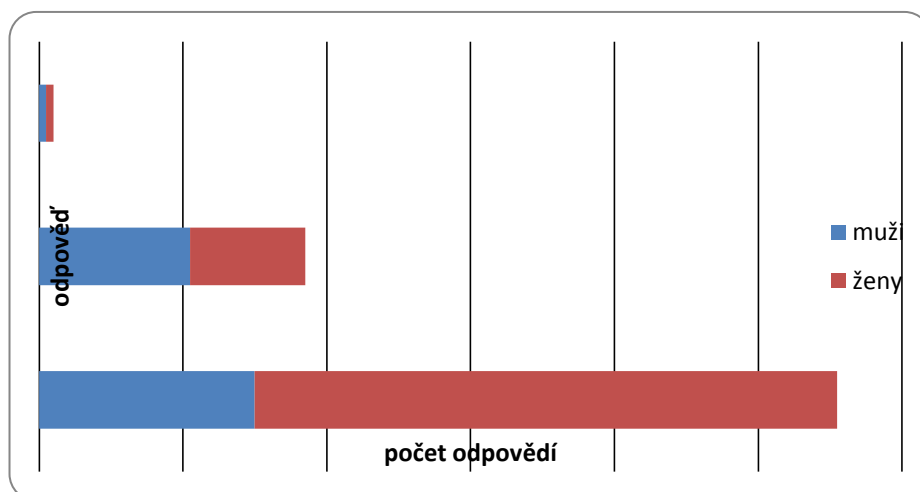
Zde někteří uváděli více než jednu odpověď, přesto se největším favoritem staly bankovky. U této otázky není nutné přihlížet ani k pohlaví ani k věku.

Graf č. 6 – Mytí rukou

V otázce mytí rukou jednoznačně vedou ženy. Necelých 87% žen si umyje ruce po každém příchodu domů a žádnou z nich by nenapadlo, udělat opak. Jen v 23% si je umyjí jen v případě, že před tím chytaly na něco špinavého. Oproti tomu pouhých 57% mužů si ruce umyje po každém příchodu, 40% si umyje ruce jen v případě, že před tím chytali na něco špinavého a našel se i takový, který si ruce neumyje vůbec.

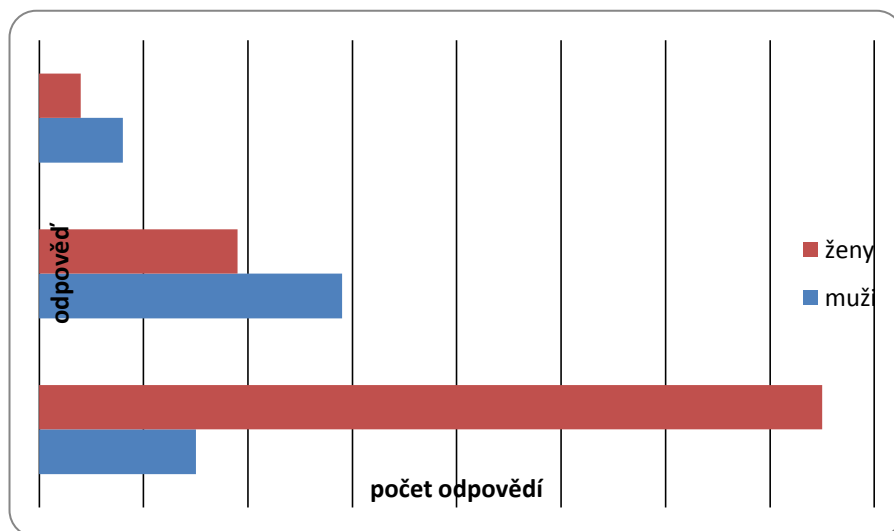
Graf č. 7 – Důležitost hygieny v našem okolí

Hygienu ve svém okolí považuje za důležitou 73% oslovených, pouze 1% lidí si ji v podstatě nevšímá a nepřikládá ji význam. Muži jsou však v této otázce opět trochu

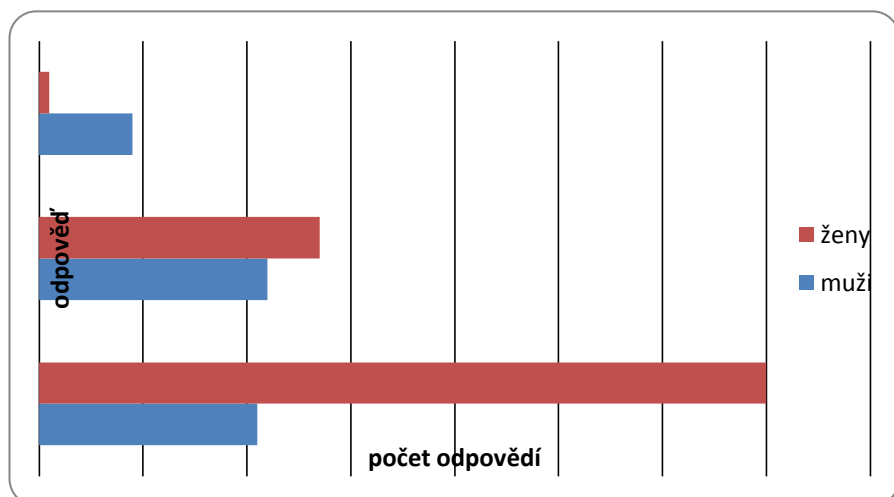
benevolentnější než ženy a zatím co 83% žen odpovědělo, že hygiena je pro ně důležitá, muži už tak jasno neměli a odpověď A/ zvolili jen v 58%.

Graf č. 8 – Frekvence praní prádla

Zde nám frekvence praní výsledek ukázal, že 60% lidí, bez rozdílu pohlaví, pere své oblečení po jednom až dvou použitích. 32% pere své oblečení po dvou až pěti použitích a 8% lidí čeká až je jejich oblečení viditelně špinavé. Jak potom celkový přehled, tabulka č. 1 ukazuje, muži jsou v tomto více „benevolentní“ a na svůj zevnějšek tolik nedbají. Svě oblečení perou méně často než ženy. Dokonce 15% mužů, pere své oblečení až ve chvíli, kdy se jim zdá špinavé. Nejde jednoznačně říci, že by frekvence praní byla nízká, ale dospěla jsem k závěru, že její přístup se liší mezi ženami a muži, kteří o čistotu svého prádla tolik nedbají.

Graf č. 9 – Praní nového prádla

Na tomto grafu sleduji, zda pereme nové oblečení před tím, než jej na sebe oblečeme. Zde vidíme, že 60% z oslovených si své oblečení před tím, než si je vezme na sebe, vypere. 33% z respondentů si vypere jen věci, které nosí přímo na tělo a 7% pere novou věc až po jejím použití bez ohledu na to, o jaký druh se jedná.

Z celkového přehledu vidíme, že muži jsou v otázce praní trochu za námi ženami. Své nové oblečení pere pouze 40% oslovených mužů. Dále vidíme, že praní nového oblečení je také otázkou věku. Z celkové tabulky potom vidíme, že mladí lidé ve věku 20-30 let mají nižší frekvenci praní.

5.4 Závěrečné hodnocení a diskuze

Po celkovém zhodnocení výsledků dotazníku z několika úhlů pohledu jsem se zamyslela nad tím, jak to s tou naší hygienou vlastně je.

Jak jsem v teoretické části uvedla, někteří turisté, kteří navštíví naše město, si myslí a poukazují na to, že naše hygiena není valná. Že málo dbáme na svůj zevnějšek, a že ženy by měly více apelovat na svoje muže, aby více dbali o svoji čistotu a upravenost. Je sice pravda, že i v mém výzkumu vyšli muži hůře ve vztahu k péči o sebe, svoji osobní hygienu a své oblečení. Na druhou stranu však žádný z mužů celkově hygienu nezavrhuje a neodmítá. Domnívám se, že podle výsledků výzkumu, který jsme provedla, mohu s klidem konstatovat, že na tom nejsem zase tak špatně.

Na hygienu se totiž musíme dívat ze dvou úhlů pohledu. Pokud ji budeme brát jako čistotu, pak samozřejmě dojdeme k závěru, že je co zlepšovat. Pokud k ní však budeme přistupovat jako k nástroji udržení si dobrého zdraví, pak musím konstatovat, že naše hygienické návyky jsou přiměřené.

Často jsem se setkávala v různých médiích s názorem, že naše hygiena je špatná, že málo používáme prostředky osobní hygieny a v mnohém zaostáváme za jinými státy. Denně se na nás z televize a časopisů hrnou nabídky na různé kosmetické, čistící, desinfekční a jiné přípravky, které by měly napomoci ke zvýšení naší hygieny a čistoty. Otázkou ovšem zůstává, zda právě tyto prostředky nejsou naopak našemu zdraví škodlivé. Proto bychom měli velmi zvažovat, které prostředky jsou potřebné a v jaké míře. Je totiž potřeba si uvědomit, že většinou se jen jedná o marketingový tah, který má hlavně a především zvýšit spotřebu a tím obrát kosmetických firem, než naše zdraví a lepší životní styl.

Myslím si, že výsledek mého výzkumu ukázal, že občané žijící na území Olomouckého kraje, bez ohledu, zda se jedná o občana našeho státu či národnostní menšinu nebo etnikum, dodržují běžné hygienické standardy, které nemají negativní vliv na jejich zdraví. Také vidíme, že frekvence některých návyků se s věkem snižuje, některé naopak s věkem přicházejí. Co je však důležité, že si je uvědomujeme a z našich běžných a každodenních činností se nevytratily. Každý z nás má určitě jasnou představu o tom, co je pro něj dobré, co přínosné a co by mu naopak mohlo uškodit. Proto bych nechala na uvážení každého z nás, jak o sebe a svou hygienu bude pečovat.

Závěr

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo zjištění skutečných hygienických návyků a praktik lidí v mém okolí a vyvrácení pohledu médií a ostatních národů na nás.

Důležitým dílčím prvkem bylo na začátek se seznámit s historií hygienických návyků, její uplatnění v dalších odvětvích a získání základního povědomí o významu tohoto slova. Vzhledem k tomu, že jsem se ve své práci zaměřovala na hygienu z pohledu multikulturního, bylo také zapotřebí zjistit údaje o národnostním složení České republiky a její etnické a menšinové vlivy. V této části jsem došla k pro mě zajímavému zjištění, jaké složení národnostních menšin se na našem území vyskytuje. Jejich rozdílnost v kultuře i náboženství je patrná, nicméně hygienické návyky jsou odlišné převážně v jejich domácím prostředí. Ti, kteří pobývají, ať už krátkodobě či trvale na našem území, dodržují základní hygienické praktiky a normy dané naší společností. Nelze tedy jednoznačně říci, že jejich přístup je výrazně odlišný od toho našeho.

Co se týká naplnění cílů mé práce, tak musím konstatovat, že se mi povedlo vyvrátit tvrzení médií, že Češi nepatří k národům s přílišnou hygienou, ale naopak si myslím, že naše péče o hygienu ve vztahu ke zdraví je dostatečná, a že se jedná pouze o jednotlivce, nikoliv o většinový přístup. Veškeré výzkumy, které byly na toto téma zpracovány, jsou převážně zaměřené na zvýšení spotřeby kosmetických a hygienických přípravků a nelze se srovnávat s národy, jako jsou například Američané, kteří o svou hygienu dbají až nepřiměřeně a na druhou stranu, pokud bychom se zaměřili ve výzkumu na jejich zdravotní stav, počet alergií, stav imunity těla a další faktory navazující na příliš časté koupání, vysokou spotřebu mýdel apod., tak bychom možná byli překvapeni. Nelze tedy jednoznačně usuzovat jen podle tlaku televizních reklam, ale hlavně dát na vlastní rozum.

Pomocí mého dotazníku se mi také podařilo dojít k závěru, že hygienické návyky tak trochu souvisí s věkem a pohlavím. Když jsem si na začátku své práce kladla otázku, kdo je v péči lepší, jednoznačně jsem si myslela, že ženy. Toto se také potvrdilo. Ženy opravdu více dbají o svoji osobní hygienu, ať už tím, že se častěji koupu nebo tím, že používají pravidelně kosmetické přípravky. Také jsem ve výzkumu došla k závěru, že věk má částečně vliv na naše hygienické zvyklosti. Překvapilo mě např., že mladší generace jí až takovou váhu nepřikládají. Zde hovořím hlavně o jejich zevnějšku a oblečení, jejichž čistota pro ně není až tak důležitá.

Pokud bych v budoucnosti chtěla v tomto výzkumu pokračovat a jít více do hloubky, možná by nebylo od věci zvolit jinou metodu výzkumu, např. strukturovaný dotazník. Tímto způsobem bych byla schopna získat více kvalitativně hodnotnějších podkladů, kde by bylo možné se zaměřit i na další faktory, které ovlivňují přístup jednotlivce k hygieně. K těmto faktorům bezesporu patří, jejich rodinný stav /svobodná/ý, vdaná, ženatý či vdova, vdovec. Zda žijí v domácnosti s rodiči, sami nebo v partnerském vztahu. Kdo jakou roli v domácnosti zastává, apod. Tyto všechny faktory mohou mít velký vliv na dodržování hygienických standardů.

Co se mi však bohužel v mé práci zjistit nepodařilo, byl opravdový důsledek multikulturního složení na celkovou hygienu Českého národa. V mém dotazníku jsem nezjišťovala národnost, či zda se respondent hlásí k některé z národnostních nebo etnických menšin. Podle regionu a typu lidí, kterým jsem dotazník rozdala, se dá předpokládat, že mezi nimi nebyl nikdo, kdo by k některé z výše uvedených menšin patřil.

Přesto, že jsem ve své práci došla jen k malému cíli tak věřím, že se stane podnětem k zamyšlení pro ty, kteří ji třeba budou číst. Jak některé reakce respondentů uváděly, tak se mnozí nad vyplňováním dotazníku zasmáli a pobavili a možná někteří z nich si uvědomili, jak je pro nás hygiena důležitá a jakou roli v našem životě hraje. I tento malý zisk považuji za úspěch své práce a doufám, že přispěje k dalšímu pozitivnímu smýšlení o naší zemi nebo k rozvoji podobných výzkumů na toto téma.

Seznam použité literatury a dalších pramenů

HŘIVNOVÁ, M. *Stěžejní aspekty výchovy ke zdraví*, 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 151 s. ISBN 978-80-244-2503-0

HYGIENA – časopis na ochranu zdraví, ročník 54, číslo 1, Státní zdravotní ústav ve spolupráci s TIGIS, spol. s r.o., 2009. ISSN 1802-6281

Kolektiv autorů, *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*, Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., 2008. 259 s. ISBN: 978-80-871 12-12-0

MARÁDOVÁ, E. a kol. *Rozvíjení multikulturního porozumění*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2006. 111 s. ISBN 80-7290-274-1

MAŘÍKOVÁ, H. a kol. *Velký sociologický slovník. II, P-Ž*, 1. vyd., Praha: Karolinum, 1996. 749 – 1627 s. ISBN 807-18-4311-3

MORGENSTERNOVÁ, M., ŠULOVÁ, L. a kol. *Interkulturní psychologie, rozvoj interkulturní senzitivity*, 1. vyd., Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. 218 s. ISBN 978–80–246–1361–1

PELCOVÁ, N. a kol. *Multikulturalismus a multikulturní výchova*, Praha: Univerzita Karlova Praha, 2009. 227 s. ISBN 978-80-7290-392-4

PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*, 3. vyd., Praha: Portál, 2010. 224 s. ISBN 978-80-7367-709-1

SKARUPSKÁ, H. *Kulturně-sociální determinanty zdraví*, Sborník In *Antropologicko-psychologické aspekty zdravého životního stylu v Olomouckém regionu*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2009. ISBN 978-80-244-2454-5

VONDRUŠKA, V. *Intimní hygiena: od antiky po baroko*, 1.vyd., Brno: MOBA 2007. 238 s. ISBN 978-80-243-2672-6

Internetové zdroje

<http://antiquus.blog.cz/0709/hygiena>

<http://bulharsko.proweb.cz/bulharsko/turi10.htm>

<http://countrystudies.us/hungary>

<http://countrystudies.us/vietnam/44.htm>

<http://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html>

<http://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html>

http://ona.idnes.cz/nejvetsi-prohresky-proti-hygiene-kabelka-na-stole-i-susici-rukou-p8q-/zdravi.aspx?c=A110225_122143_zdravi_pet

<http://spolecnost-hygieny.cz/dokumenty/koncepce-C5.pdf>

<http://www.arovcr.cz/tradkult.htm>, 20. 3. 2011

<http://www.cedok.cz/destinace/bulharsko.htm>

<http://www.cedok.cz/destinace/madarsko.htm>

<http://www.cizinci.cz>

<http://www.everyculture.com/Cr-Ga/Czech-Republic.html>

<http://www.khscb.cz/view.php?cislocclanku=2008050015>

<http://www.livestrong.com/hygiene-activities/>

<http://www.mojezubniordinace.cz/zubni-pece/dentalni-hygiena.asp>

<http://www.muji-multimarket.cz/infobox/jak-lide-prali-v-minulosti>

<http://www.multikulturazlin.cz/l.php?id=5>

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2542893/>

http://www.orel.cz/revue/Hlasova_hygiena.php

<http://www.rosenpharma.cz/historie-koupani.php>

http://www.tryukraine.com/society/cultural_differences.shtml

<http://www.vitalia.cz/clanky/musi-cesi-tak-smrdet-cichnete-si-k-sobe-prosim>

<http://www.zelenahvezda.cz/clanky-a-studie/odborne-clanky/dezinfekce-a-hygiena/hygiena-rukou>

<http://www1.szu.cz/svi/hygiena/>

www.cs.wikipedia.org

www.czso.cz

www.multikultura.cz

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Celkový přehled všech odpovědí – tabulka

Příloha č. 2 - Dotazník

Příloha č. 1

	Ž 20 - 30	Ž 30-45	Ž 45-60	Ž 60+	M 20-30	M 30-45	M 45-60	M 60+	respondentů celkem
otázka 3A	12	40	36	1	6	19	15	6	
otázka 3B	1	2	5	1		4		2	
otázka 3C									
otázka 4A	13	34	33	2	1	13	5	5	
otázka 4B		7	7		4	9	10	3	
otázka 4C		1	1		1	1			
otázka 5A	5	6	8			2	5	4	
otázka 5B		3			2	5			
otázka 5C	1	9	3	1	2	7	2	2	
otázka 5D	7	31	33	1	3	10	9	2	
otázka 6A	7	40	36	2	2	13	8	7	
otázka 6B	6	2	5		4	10	6	1	
otázka 6C							1		
otázka 7A	6	38	35	2	2	11	11	6	
otázka 7B	7	4	5		3	12	4	2	
otázka 7C			1		1				
otázka 8A	6	37	32		2	5	5	3	
otázka 8B	5	4	8	2	3	12	10	4	
otázka 8C	2	1	1		1	6		1	
otázka 9A	7	30	31	2	2	9	8	2	
otázka9B	5	12	10		1	11	4	6	
otázka 9C	1				3	3	3		
celkový počet	13	42	41	2	6	23	15	8	150

Příloha č. 2 - dotazník

Vážení,

chtěla bych Vás touto cestou požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který slouží pro potřeby mé bakalářské práce.

Odpověď, která nejvíce vystihuje Váš názor, prosím zakroužkujte.

1/ Pohlaví

Žena

Muž

2/ Věk

20 – 30

30 – 45

45 – 60

60 a výše

3/ Jak často se koupete/sprchujete?

A/ 1 x – 2x denně

B/ 1x za dva dny

C/ 1x týdně

4/ Používáte prostředky osobní hygieny? /deodoranty, spreje, parfémy/

A/ Ano, vždy po koupeli

B/ Ano, ale jen příležitostně

C/ Ne, žádné prostředky

nepoužívám

5/ Kde se domníváte, že je nejvíce nečistoty?

A/ na veřejných toaletách

B/ na tlačítku výtahu

C/ na vozíku v supermarketu

D/ na bankovkách

6/ Umýváte si ruce po příchodu domů?

A/ Ano, pokaždé

B/ Ano, ale jen když jsem před tím chytal/a na něco špinavého

C/ Ne, považuji to za zbytečné

7/ Je pro Vás důležitá hygiena osob ve vašem okolí?

A/ Ano, je pro mne velmi důležitá

A/ Ano, ale nepřikládám jí velký význam

C/ Ne – osob ve svém okolí si v podstatě nevšímám

8/ Kolikrát si oblečete své svrchní oblečení, než jej vyperete? /košile, kalhoty, triko, svetr/

A/ 1x – 2x

B/ 2x – 5x

C/ do té doby, než se mi zdá špinavé

9/ Když si koupíte nějakou novou věc na oblečení, vyperete ji před tím, než si ji oblečete?

A/ Ano, nové věci vždy peru

B/ Ano, ale jen věci které nosím přímo na tělo

C/ Ne, novou věc peru až po jejím použití

Děkuji Vám za čas, který jste věnovali tomuto dotazníku.

Soňa Provazová

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Soňa Provazová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Helena Skarupská, Ph. D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Hygiena českého národa s multikulturního hlediska
Název v angličtině:	The hygiene of Czech public from multicultural aspect
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá významem hygieny, jejími druhy a spojením v různých odvětvích a hygienickými návyky od historie po současnost s vlivem multikultury na území České republiky. Popisuje strukturu obyvatelstva, jejich historii osídlení a jejich kulturní zvyky. V praktické části se snaží najít odpověď, jak přistupují k hygieně obyvatelé Olomouckého kraje a jaké jsou jejich hygienické standardy.
Klíčová slova:	Hygiena, hygienické návyky, zdraví, kultura, multikultura, etnikum, národnostní menšina
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis deals with the importance of hygiene, its different types and the connection in various sectors, as well as hygiene related habits in the past and presence with the influence of multicultural in the area of the Czech Republic. The structure of its inhabitants is also described, together with their historical settlement and cultural habits. The practical part of this thesis deals with the question of what kind of approach do the residents from Olomouc region have towards hygiene and what are their hygiene standards.

Klíčová slova v angličtině:	Hygiene, hygienic habits, health, culture, multicultural, ethnic, national minority
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Celkový přehled všech odpovědí - tabulka Příloha č. 2 - Dotazník
Rozsah práce:	43 stran
Jazyk práce:	Český